

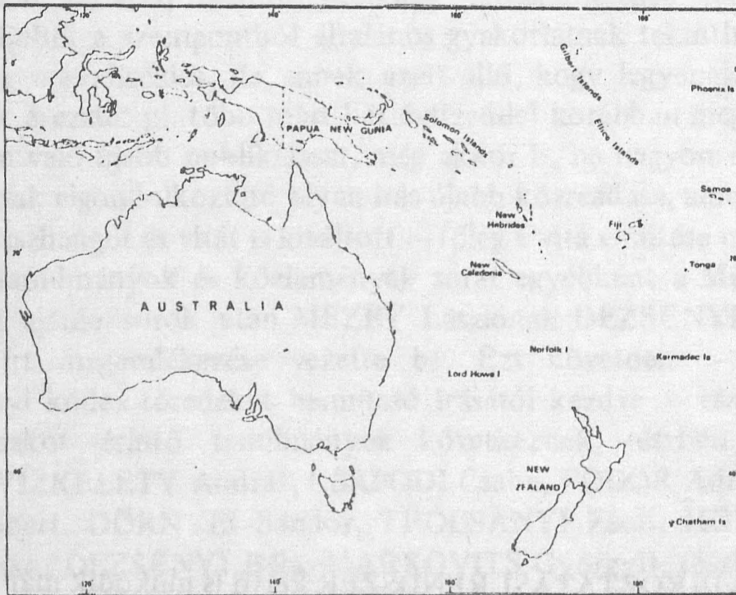
BORCHARDT, D. H.–HORACEK, J. I.: *Librarianship in Australia, New Zealand and Oceania*. Oxford, 1975. Pergamon, 80 p.

A kiadvány a szerzőknek a Pittsburghi Egyetem megbízásából készített dolgozatának – amely része egy, a világ könyvtárügyét bemutató kézikönyvnek – rövidített változata.

KÖNYVTÁRÜGY AUSZTRÁLIÁBAN, ÚJ ZÉLANDBAN ÉS ÓCEÁNIÁBAN

Ausztrália, Új Zéland és Óceánia a földrajzi közelség ellenére kevés közös vonással rendelkezik. Mindhárom magán viseli a gyarmatosítás nyomait, de a gyarmatosítók más és más etnikai és gazdasági szintű csoportjai alakították a bennszülött lakosság kulturális és gazdasági életét.

Ausztrália és Új Zéland közel 90%-a angolszász hatást visel magán, míg a kis szigeteken dominál az őslakosság, kevés vagy egyáltalán nincs is fehér ember. Közös jellemzője e területnek, hogy a lakosság egyenlőtlenül oszlik meg, néhány nagyvároson kívül csak kisebb települések találhatóak, azok is elszórtan. Noha az angolszászok részaránya döntőnek látszik, gyakran okoz problémát, hogy egyes nemzetiségek, bevándorlók, kiszámíthatatlanul és szinte váratlanul nagy számban jelentkeznek bizonyos területeken, megtörve a terület (vélt) nemzetiségi egységét és a nyelvi problémákon túl számos (így jelentős könyvtárügyi) problémát okoznak.

A tömegkommunikációs eszközök szerepe nagyon jelentős az izoláció feloldásában (ne felejtjük el, hogy itt jelentős távolságokkal kell az információközvetítésnek megbirkóznia!). Ausztráliában és Új Zélandban nagy számban jelennek meg újságok,

könyvek, jelentős rádió- és tv-társaságok működnek (ez utóbbiak azonban elsősorban népszerű műsorokat sugároznak). Az óceániai szigetvilág számára Ausztrália és Új Zéland is sugároz rádióprogramokat, ezek szórakoztató és oktató jellegűek. A tv-adások szerepe itt lényegesen kisebb.

A földrajzi és történelmi háttér ismeretében nem csodálkozhatunk azon, hogy a könyvtárak és könyvtári szolgáltatások egészen más eredményeket tudhatnak magukénak Ausztráliában és Új Zélandban, mint az óceániai nemzetiségeknél. Míg az előzők – hagyományaikat, kultúrájukat és politikai berendezésüket tekintve – voltaképpen európaiaknak tekinthetők, addig Óceánia civilizációját ettől eltérő elemek határozzák meg, hiszen itt még az olvasási kultúra sem általános. Ez nem értékítélet, csupán magyarázatát adja a valóban jelentős különbségeknek.

Óceániában két szigeten van említésreméltó könyvtár. A szigetek könyvtárai nem tekinthetők másnak, mint különböző missziók „könyvgyűjteményeinek”. Könyvtárosképzésük sem önálló, Ausztráliából és Új Zélandból importálják a szakképzett munkatérőt.

Ausztráliában és Új Zélandban az angolszász bevándorlók könyvtári igényei igen korán létrehozták a nyilvános könyvtárak sajátos típusait. A XIX. század első harmadában kölcsönző könyvtárak jöttek létre, majd 1869-ben törvényileg kötelezték a helyi hatóságokat nyilvános könyvtárak létesítésére. Így rövidesen a nagyobb városokban megalapították az első olyan közkönyvtárakat, amelyeknek fenntartásáról az állam és a helyi hatóságok közösen gondoskodtak. Tehát igen sok könyvtár található e térségben, – megfelelő szolgáltatások nélkül. A modernizálást éppen ez utóbbi megszervezése jelentette (1934). Dél-Ausztráliában pl., ahol a lakosság nagyon szétszórt, a helyi költségvetési szervek állami támogatással centralizált rendszert fejlesztenek ki.

Szakkönyvtárak sem Ausztráliában, sem Új Zélandban nem alakultak ki megfelelő mértékben (bár van néhány ellenpélda is: intézeti könyvtárak, amelyeket a Gazdasági Közösség tart fenn). Az itt működő cégeknek nem volt érdeke a fejlesztés, ezért nem is hoztak létre az ilyen tevékenységet segítő gyűjteményeket sem. Ezzel szemben a Fidzsi-szigeteken és Pápua Új Guineában az elszigeteltség miatt kénytelenek voltak kis operatív szakkönyvtárakat létrehozni, amelyek közül néhány olyan nagyra nőtte ki magát, hogy alkalmassá vált nyilvános könyvtári feladatokra is.

A főiskolai (szakoktatási) rendszer megszervezése nagy lendületet adott a könyvtárügynek. Az 1850-ben alapított első egyetemet igen sok követte, de az egyetemek könyvtárai a második világháborúig alkalmatlanok voltak könyvtári szolgáltatásokra, rossz feldolgozási rendszerük, hiányos katalógusaik, stb. miatt. E tekintetben hasonló a helyzet Új Zélandban és Ausztráliában, míg Óceániában 1965-től érezhető csak változás. Ekkor gyors fejlődésnek indult az egyetemi könyvtárügy, és a könyvtári szolgáltatásokat igyekeztek úgy megszervezni, hogy az egész ország területén igénybe vehetők legyenek. (A Pápua-Új Guineai Egyetemen 1969-ben nevezték ki az első könyvtárost!)

Az iskolai könyvtárak Ausztráliában és Új Zélandban egyaránt igen elmaradtak. Ennek oka, hogy a legutóbbi időkig nem tartották lényegesnek a könyvtárat, nem becsülték a könyvtári munkát és nem illesztették be szervesen a képzési, oktatási folyamatba.

A modern könyvtáros – mint szakember – viszonylag új típus a társadalomban. A könyvtári szolgáltatások iránti igény az iskolázottsággal növekedett, és ezzel együtt növekedett a könyvtárosok társadalmi hasznosságának megítélése is. A könyvtárosi hivatás legalitást nyert, ami nem kis mértékben magának a könyvtárosképzésnek köszönhető. 1944-től a Könyvtáros Egyesület Vizsgáztató Bizottsága megfelelő szakvizsga után minősítette a könyvtárosokat. 1960-tól önálló könyvtárosképzést indítottak.

A könyvtárosoknak szakszervezeti érdekképviselői szövet nem sikerült létrehozni, de az Egyesület igyekszik némileg ilyen feladatokat is magára vállalni. A képzés beindulása előtt igen nagy színvonalbeli különbség jellemezte a könyvtárosokat, de az utóbbi tíz évben felzárkóztak a más területeken működő szakemberek mellé.

A könyvtárosok fizetése különféleképpen alakult. Ausztráliában általában magasabb az átlagosnál, a szigeteken az európaiak magasabb bért kapnak, és a legjobban fizetettek az egyetemi könyvtárakban dolgozók. A szakkönyvtárosok a fizetési listán nagyon lemaradtak, de a fizetések és munkafeltételek széles skálán változnak.

, BOBOKNÉ BELÁNYI Beáta

KÖNYVCSERE-BAZÁROKAT szerveznek nyugatnémet közművelődési könyvtárak gyermekek számára. A rendezőség felbecsüli a gyermekek által bevitt könyvek értékét, és megfelelő számú egymarkás bont ad nekik. A bonok felhasználásával történik majd a csere. Ajándékkönyvekből is gazdagítják a bazar kínálatát, – így nagyobb a valószínűsége, hogy minden résztvevő cserelhetőségre talál.

(Neue Bücherei, 1978. 1. no.)